

Отримано: 27 листопада 2020 р.

Прорецензовано: 05 грудня 2020 р.

Прийнято до друку: 10 грудня 2020 р.

e-mail: vityukvo@gmail.com

DOI: 10.25264/2311-5149-2020-19(47)-75-79

Витюк В. О. Концепція створення 5 групи спрощеної системи оподаткування. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, вересень 2020. № 19(47). С. 75–79.

УДК: 336.221.4

JEL- класифікація: H25

ORCID ID: 0000-0002-4350-3922

Витюк Володимир Олегович,
аспірант Національного університету «Острозька академія»

КОНЦЕПЦІЯ СТВОРЕННЯ 5 ГРУПИ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

У статті досліджено доцільність та актуальність створення 5 групи спрощеної системи оподаткування. Проаналізовано існуючі наукові розробки та ініціативи законодавців з цього питання. Запропоновано власну авторську концепцію такого реформування. Встановлено істотне зростання кількості зареєстрованих фізичних осіб-підприємців сектору ІТ за досліджуваний період 2018–2020 років. Доведено позитивний вплив зростання сектору ІТ на економічний розвиток України. Акцентовано увагу на можливості виділення ІТ-сектору в окрему групу ССО, і обґрунтовано практичну економічну доцільність такого рішення. Спрогнозовано подальше зростання ІТ-сектору за умови реалізації авторської концепції створення 5 групи ССО. Підкреслено необхідність формування позитивної податкової культури та справедливого встановлення ставок податку.

Ключові слова: фізична особа-підприємець, спрощена система оподаткування, ІТ-сектор, податкова культура.

Витюк Владимир Олегович,
аспірант Национального университета «Острожская академия»

КОНЦЕПЦИЯ СОЗДАНИЯ 5 ГРУППЫ УПРОЩЕННОЙ СИСТЕМЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ

В статье исследовано целесообразность и актуальность создания 5 группы упрощенной системы налогообложения. Проанализированы существующие научные разработки и инициативы законодателей по данному вопросу. Предложено собственную авторскую концепцию такого реформирования. Установлено существенный рост количества зарегистрированных физических лиц-предпринимателей сектора ИТ за исследуемый период 2018-2020 годов. Доказано положительное влияние роста сектора ИТ на экономическое развитие Украины. Акцентировано внимание на возможности выделения ИТ сектора в отдельную группу УСН и обоснованно практическую экономическую целесообразность такого решения. Спрогнозировано дальнейший рост ИТ сектора при условии реализации авторской концепции создания 5 группы УСН. Подчеркнута необходимость формирования положительной налоговой культуры и справедливого установления ставок налога.

Ключевые слова: физическое лицо-предприниматель, упрощенная система налогообложения, ИТ-сектор, налоговая культура.

Volodymyr Vytiuk,
postgraduate student, The National University of Ostroh Academy

CONCEPT OF THE 5TH GROUP OF THE SIMPLIFIED TAX SYSTEM IMPLEMENTATION

The article researches the feasibility and relevance of implementating the 5th group of the simplified tax system. The existing scientific researches and legislative initiatives on this issue are analyzed. A significant increase of registered individual entrepreneurs in the Ukrainian IT industry has been detected (overall increase of registered entrepreneurs of the three main IT KVED for 2018-2020 increased to 44.27%, reaching 188,539 people).

It was noted that starting from the 1st half of 2019, KVED 62.01. Computer programming has surpassed retail trade and has taken the first position. The strong agreement about the need to shift perception of the simplified taxation system – from legitimate method of aggressive tax minimization to a tool for the development of small business and personal entrepreneurship has been reached.

The positive impact of the IT sector growth on the economic development of Ukraine has been proven. Main attention was focused on the possible extraction of the IT industry into a particular group of the simplified taxation system. The practical economic feasibility of such a decision was substantiated. The author's own concept of such a reform is proposed, which

provides for the creation of a particular 5th group of simplified taxation. Its main features are: turnover tax rate should be increased to 10% and preferential conditions for legal entities will be offered simultaneously.

The importance of canceling the “income ceiling” within the group was emphasized, while setting the income criterion at the level of 75% from the provision of IT services is needed. The absence of large Ukrainian IT legal entities with a permanent staff of employees is noted as a matter of fact. At the same time, the vast majority of actors apply “Business-to-business” schema.

The level of taxation of the IT sector in foreign jurisdictions has been investigated and compared to Ukrainian conditions. The preferential and discriminatory nature of legal tax regulation of individual entrepreneurs has been established. Further growth of the IT industry provided the implementation of the author’s concept is predicted. The necessity of forming a positive tax culture and fair setting of tax rates was emphasized.

Key words: individual entrepreneur, simplified taxation system, IT industry, tax culture.

Постановка проблеми. Загальновідомо, що спрощена система оподаткування в Україні на поточному етапі розвитку економіки потребує суттєвого та комплексного реформування. Одним із варіантів такого вдосконалення є створення нової 5 групи спрощеної системи оподаткування з особливими умовами для розвитку пріоритетних галузей економіки. До найбільш часто згадуваних в такому контексті належить ІТ-сфера, що, починаючи з 1991 р., розвивається бурхливими темпами та критично потребує оптимального оподаткування станом на зараз. Особливо варто підкреслити, що ІТ-сфера забезпечує значний обсяг експорту послуг та є вагомим джерелом валютної виручки. Також до безумовних плюсів необхідно віднести високий обсяг зарплат в цій сфері та конкурентні умови праці. Враховуючи вищенаведене, ефективність оподаткування ІТ-сфери перебуває в прямій залежності з економічним розвитком держави та підвищенням добробуту громадян. Також сфера ІТ дозволяє акцентувати увагу світової спільноти не тільки на переважно сировинному характеру української економіки, а й на інноваційній та прогресивній її частині, формуючи позитивний імідж всієї держави. Саме тому необхідно комплексно вивчити питання створення нової групи спрощеної системи оподаткування і оцінити доцільність та перспективи такого кроку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Спрощену систему оподаткування загалом та використання її фізичними особами-підприємцями досліджували досить багато вітчизняних науковців, зокрема В. Андрущенко, Л. Жолудь, О. Майстренко, Т. Острікова, Т. Чернякова та ін., які аналізували як теоретико-методологічну основу цієї системи оподаткування, так і практичну її реалізацію в сучасних українських умовах.

Однак питання реформування спрощеної системи оподаткування потребує подальшого дослідження загалом та розробки концепції ймовірного виділення в окремі групи частини секторів економіки. Особливо необхідно відзначити, що така реформа повинна впроваджуватися з мінімальним підвищенням податкового навантаження і забезпечувати його справедливе встановлення.

Мета і завдання дослідження: запропонувати комплексну концепцію запровадження 5 групи спрощеної системи оподаткування; розробка деталізованого концепту 5 групи спрощеної системи оподаткування з одночасним обґрунтуванням доцільності її впровадження та прогнозування макроекономічного впливу на економічний розвиток України.

Виклад основного матеріалу. Для початку дослідження необхідно проаналізувати ситуацію з кількістю зареєстрованих згідно офіційних даних ФОП, що працюють на спрощеній системі оподаткування загалом та представників ІТ-сектору зокрема. Для цього використаємо дані з порталу відкритих даних (табл. 1).

Згідно з аналізом даних табл. 1 необхідно відзначити таке: приріст зареєстрованих ФОПів згідно 3 основних ІТ КВЕДів за досліджуваний період 2018–2020 рр. склав 44,27 %, досягнувши показника 188539 осіб. Додатково варто відзначити, що, починаючи з 1 півріччя 2019 р., КВЕД 62.01. Комп’ютерне програмування потіснив з першої позиції роздрібну торгівлю в неспеціалізованих магазинах, досягнувши значення зареєстрованих ФОПів 135171 осіб з показником приросту 47,94 % за 2018–2020 рр. Особливо цей показник виділяється на фоні мінімального приросту загалом показника зареєстрованих ФОПів на 5,44 % за досліджуваний період. Також варто зауважити, що ІТ-сектор є вагомим джерелом надходження валютної виручки, оскільки значна кількість контрагентів та замовників є закордонними.

Вищенаведене однозначно підтверджує критичну важливу роль ІТ-сектору в контексті зайнятості ФОПів зокрема та розвитку економіки загалом. ІТ-сектор на перспективу за умови значного розвитку зможе нівелювати сприйняття економіки України як сировинного придатку розвинутих економік світу. Для цього наявні всі необхідні передумови, а саме: кваліфіковані працівники, лояльне оподаткування, відносно дешева вартість найму робочої сили, розвинута інфраструктура. Саме цьому необхідно докласти максимальних зусиль для покращення нормативно-правового регулювання галузі та підвищення ефективності її функціонування з одночасною інтеграцією в загальну економіку України.

Таблиця 1

Основні показники реєстрації фізичних осіб-підприємців за 2018–2020 рр.

Показники(Кведи) /періоди	1 півріччя 2018 р.	2 півріччя 2018 р.	1 півріччя 2019 р.	2 півріччя 2019 р.	1 півріччя 2020 р.	2 півріччя 2020 р.	Приріст за період, %
62.01 Комп'ютерне програмування	111036	118489	131834	146132	157925	170236	53,32
<i>у т.ч. зареєстровано</i>	91369	97155	107359	117376	125978	135171	47,94
<i>у т.ч. припинено</i>	19667	21334	24475	28756	31947	35065	78,29
62.02 Консультування з питань інформатизації	32267	33634	36149	38870	41398	43770	35,65
<i>у т.ч. зареєстровано</i>	22761	23497	24904	26263	27826	29254	28,53
<i>у т.ч. припинено</i>	9506	10137	11245	12607	13572	14516	52,70
63.11 Оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність	24220	25774	28568	31582	34342	37163	53,44
<i>у т.ч. зареєстровано</i>	16551	17622	19405	20843	22384	24114	45,70
<i>у т.ч. припинено</i>	7669	8152	9163	10739	11958	13049	70,15
Разом 3 основних ІТ КВЕДА	167523	177897	196551	216584	233665	251169	49,93
<i>у т.ч. зареєстровано</i>	130681	138274	151668	164482	176188	188539	44,27
<i>у т.ч. припинено</i>	36842	39623	44883	52102	57477	62630	70,00
Разом інше	4639852	4728996	4839942	4960381	5066223	5160754	11,23
<i>у т.ч. зареєстровано</i>	1681834	1710925	1705981	1712146	1725639	1722599	2,42
<i>у т.ч. припинено</i>	2958018	3018071	3133961	3248235	3340584	3438155	16,23
Разом всього	4807375	4906893	5036493	5176965	5299888	5411923	12,58
<i>у т.ч. зареєстровано</i>	1812515	1849199	1857649	1876628	1901827	1911138	5,44
<i>у т.ч. припинено</i>	2994860	3057694	3178844	3300337	3398061	3500785	16,89

Джерело: складено автором за даними [1].

В рамках існуючого законодавчого регулювання ІТ-сектор може використовувати як спрощену систему оподаткування, так і загальну, співпрацювати як з ФОПами, так і оформлювати штатних працівників в юридичні підприємства. Однак, враховуючи колосальну перевагу ССО і співпраці з ФОПами над іншими формами ведення діяльності, найбільш поширеною схемою стало оформлення ФОПа 3 групи. Податкове навантаження такого працівника складає виключно 5 % з обороту, який був задекларований, та сплата ЄСВ з показника мінімальної зарплати.

Згідно авторської концепції реформування ССО в цілому пропонується підвищити % оподаткування з обороту з 5 до 10, що є дозволить змістити акцент сприйняття ССО від законного методу агресивної податкової мінімізації на інструмент розвитку малого бізнесу та особистого підприємництва. При цьому важливо одночасно спростити та лібералізувати загальну систему оподаткування.

Для ІТ-сектору таке рішення не може вважатися єдино оптимальним, враховуючи специфіку галузі. Варто відзначити, що на цей час фактично відсутні в Україні великі юридичних фірми в галузі ІТ з набраним штатом працівників, а не з сукупністю укладених договорів підряду з масивом ФОПів. Наявна система оподаткування – як спрощена, так і загальна – не створює оптимальних умов для розвитку цієї індустрії. Численні ініціативи уряду та народних депутатів носять антисистемний та хаотичний характер та в основному не підтримуються профільними асоціаціями та експертами.

Тому, на наш погляд, найбільш ефективним рішенням є створення 5 групи спрощеної системи оподаткування для ІТ-сектору, що буде застосовуватися як для ФОПів, так і для юридичних осіб.

Умови авторської концепції запровадження 5 група ФОП виключно для ІТ-індустрії:

- застосовується як до ФОП, так і до юридичних осіб;
- для ФОП умови аналогічні 3 групі без встановлення стелі доходу, а саме 10 % з обороту;
- для юридичних осіб ставка оподаткування 10 % з обороту, база оподаткування згідно формули БО=Дохід-Фонд оплати праці (без встановлення стелі доходу, що дозволяє використовувати 5 групу ССО);
- обов'язкова умова не менше 75 % обороту від надання послуг ІТ;
- запровадження перехідного 3 річного періоду для плавного підняття ставки з нинішнього рівня 5 % до цільового показника 10 % (1 рік – 7,5 %, 2 рік – 9 %, 3 рік – 10 %);

- запровадження 10-річного мораторію на внесення змін до ССО у цій частині.
- У разі реалізації цієї концепції буде досягнуто комплекс позитивних результатів:
- формування великих ІТ-компаній з прозорою структурою власності і можливістю IPO;
- розвиток ІТ-індустрії;
- створення робочих місць з високою заробітною платою;
- стимулювання внутрішнього споживання та додатковий притік валютної виручки в економіку України.

Варто зауважити, що ІТ-спільнота досить негативно відноситься до будь-якого навіть економічно обґрунтованого підвищення оподаткування. Основним їхнім контраргументом є вища соціальна захищеність та краща інфраструктура в країнах з вищими ставками оподаткування, при цьому абсолютно ігнорується, що всі соціальні блага фінансуються з податкових відрахувань, в тому числі з ІТ-сектору. Другим і важливим фактором є ігнорування ІТ-спільнотою факту того, що оподаткування інших галузей на цьому етапі розвитку економіки України є значно вищим.

Для більшої наочності проаналізуємо оподаткування ІТ-фахівця за кордоном – у Німеччині. Одна з найбільш затребуваних професій у Німеччині – це програміст, що заробляє в середньому 5000 євро на місяць бруто. Податкова ставка в Німеччині варіюється від 14 % до 42 %, на яку впливає не тільки розмір зарплати, а й сімейний стан працівника. Також розмір цієї ставки може бути скоректовано на суму вирахування допомоги на дітей, що не підлягає оподаткуванню. Детальний розрахунок оподаткування ІТ-спеціаліста (табл. 2).

Таблиця 2

Розрахунок податкового навантаження ІТ-спеціаліста в Німеччині

Показник	Особа, що не перебуває в шлюбі		Особа в шлюбі та з двома дітьми	
	Абсолютне значення, євро	Відносна вага, %	Абсолютне значення, євро	Відносна вага, %
Щомісячний дохід бруто	5000,00	100,00	5000,00	100,00
Прибутковий податок	1023,50	20,47	636,16	12,72
Внесок солідарності з новими федеральними землями	56,29	1,12	16,51	0,33
Відрахування в пенсійний фонд	465,00	9,30	465,00	9,30
Відрахування на страхування на випадок необхідності догляду	389,41	7,79	389,41	7,79
Відрахування на страхування на випадок безробіття	75,00	1,50	75,00	1,50
Загальна сума сплачених податків та відрахувань	2076,68	41,53	1638,50	32,77
Щомісячний прибуток	2923,32	58,47	3361,50	67,23

Джерело: складено автором за даними [2].

Як бачимо з даних вищенаведеної таблиці, податкове навантаження ІТ-спеціаліста в Німеччині є в рази вище за оподаткування українського ІТ-фахівця, досягаючи значення 41,53 %. Додатково варто відзначити, що в цьому розрахунку не враховано церковний податок в розмірі 9 %, що додатково сплачують представники католицької та протестантської громади.

Всі, хто обґрунтовує необхідність збереження нинішнього абсолютно преференційного та несправедливого оподаткування ІТ-індустрії невідповідністю соціальної складової та інфраструктури України рівню економік розвинутих країн, повинні розуміти рівень податкового навантаження в таких економіках. Тому встановлення ставки оподаткування після реформування згідно авторської концепції в 10 % та створення окремої 5 групи ССО для ІТ-сектору є оптимальним балансом інтересів всього суспільства і її окремої складової ІТ-спільноти в сучасних українських реаліях.

Додатково варто проаналізувати співвідношення рівня заробітної плати ІТ до вартості життя та рівня податкового навантаження. Для цього використаємо дані з країн, які користуються найбільшим попитом серед українських програмістів для потенційної та реальної міграції. Для відповідного аналізу згрупуємо дані щодо зарплати, рівня оподаткування та вартості життя (табл. 3).

Відповідно до вищенаведених даних місто Київ впевнено займає 1 місце по співвідношенню доходу-витрати при рівні середньої заробітної плати 2090 дол. США. Цей показник не є найвищим, однак дозволяє ІТ-спеціалістам при інших рівних умовах відчувати себе достатньо забезпеченими. Ці дані в комплексі ще раз підтверджують, що податкова ставка для ІТ-індустрії в Україні практично не має аналогів у світі і є дискримінаційною.

Підняття ставки податку до 10 % згідно авторської концепції реформування та створення окремої 5 групи ССО не тільки не погіршить сприятливі умови, але й дасть додатковий стимул для розвитку цього сектору економіки. На наш погляд, важливий не сам розмір ставки, а справедливість його встановлення

та рівність всіх учасників ринку, що в сукупності забезпечить довгостроковий розвиток як відповідного ІТ-сектору, так і економіки загалом.

Таблиця 3

Співвідношення зарплат програмістів, рівня оподаткування та вартості життя в містах світу

Міста світу / Показник	Чиста зарплата software developer, USD	Оподаткування зарплати, %	Співвідношення доходу до витрат включно з орендою	Витрати на інтернет, USD
Берлін	3886	25,5	2,3	38
Амстердам	3719	40,85	1,4	50
Сан-Франциско	3703	56	0,9	68
Оттава	3540	27,22	2	48
Лондон	3371	32	1,2	42
Вроцлав	2247	18	2	14
Київ	2090	5	2,7	5
Варшава	1989	18	1,6	15
Краків	1607	18	1,5	15
Талін	1280	53	1,1	27

Джерело: складено автором за даними [3–4].

Висновки. Проведене дослідження дозволяє в повній мірі оцінити можливість реформування спрощеної системи оподаткування через впровадження нової 5 групи для ІТ-сектору.

Особливо важливою є динаміка розвитку ІТ-сектору, що за умови сприятливого законодавчого регулювання в середньостроковому періоді дозволить вивести цю галузь на провідне місце в структурі економіки України. Запропонована концепція вирішує комплекс поставлених завдань, а саме залишає сприятливі умови розвитку ІТ-галузі, стимулює створення великих юридичних підприємств, легалізує взаємовідносини між працівниками, компаніями та регулюючими органами.

Особливо важливим є також факт зміщення акценту сприйняття ССО від законного методу агресивної податкової мінімізації на інструмент розвитку малого бізнесу та особистого підприємництва, що є принципово важливою складовою в контексті майбутнього наукового дослідження, розробки та впровадження великої податкової реформи.

Підсумовуючи, варто зауважити, що вищенаведена авторська концепція не тільки забезпечить сталий економічний розвиток України, а й суттєво зменшить соціальну напруженість у суспільстві та формуватиме позитивну податкову культуру.

Література:

1. Відкриті дані щодо фізичних осіб-підприємців за 2018–2020 рр. (Міністерства Юстиції України). URL: <https://data.gov.ua/dataset/1c7f3815-3259-45e0-bdf1-64dca07ddc10> (дата звернення: 01.11.2020).

Vidkryti dani shchodo fizychnykh osib-pidpriyemtsiv za 2018-2020 rr. (Ministerstva Yustytzii Ukrainy) [Open data on individual entrepreneurs for 2018-2020 (Ministry of Justice of Ukraine)] < <https://data.gov.ua/dataset/1c7f3815-3259-45e0-bdf1-64dca07ddc10>.> [in Ukrainian] (01 november 2020).

2. Скільки податків платять громадяни Німеччини: шокуюча інфографіка (Інтернет-ресурс «Obozrevatel»). URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/economics/business-and-finance/skilki-podatkov-platyat-gromadyani-nimechchini-shokuyucha-infografika.htm> (дата звернення: 01.11.2020).

Skilky podatkov platiat hromadyani Nimechchynu: shokuiucha infografika (Internet resurs “Obozrevatel”) [How much taxes do German citizens pay: shocking infographics (Internet resource “Obozrevatel”)] < <https://www.obozrevatel.com/ukr/economics/business-and-finance/skilki-podatkov-platyat-gromadyani-nimechchini-shokuyucha-infografika.htm>.> [in Ukrainian] (01 november 2020).

3. В яких країнах «айтівціям» краще і де там місце України: порівняння податків і вартості життя (Інтернет-ресурс «Українська правда»). URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/09/10/664932/> (дата звернення: 01.11.2020).

V yakikh krainakh “aitivtsiam” krashe i de tam mistse Ukrainy: porivniannia podatkiv i vartosti zhyttia (Internet resurs “Ukrainska pravda”) [In which countries are IT better and where is Ukraine’s place: comparison of taxes and cost of living (Ukrainian Pravda Internet resource)] < <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/09/10/664932/>.> [in Ukrainian] (01 november 2020).

4. В каких странах и городах разработчики зарабатывают больше, если учесть налоги и стоимость жизни? (Інтернет-ресурс «Habr»). URL: https://habr.com/ru/company/habr_career/blog/479688/ (дата звернення: 01.11.2020).

V kakykh stranakh y horodakh razrabotchyky zarabatyvaiut bolshe, esly uchest nalozy y stoymost zhyzny? (Internet resurs “Habr”) [In which countries and cities do developers earn more when taxes and cost of living are taken into account? (Habr Internet resource)] < https://habr.com/ru/company/habr_career/blog/479688/.> [in Russian] (01 november 2020).